

УДК 338.242

Круш П.В.

*кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки і підприємництва
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Сірик М.В.

*асистент кафедри менеджменту видавничо-поліграфічної галузі
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ВИРОБНИЧИМИ ЗАСОБАМИ ПОЛІГРАФІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

FORMATION OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF MANAGEMENT FIXED ASSETS OF POLYGRAPHED ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано особливості управління основними виробничими засобами поліграфічного підприємства. Розкрито специфіку їхнього функціонування. Розроблено організаційно-економічний механізм системного управління основними виробничими засобами поліграфічного підприємства. Сформульовано принципи системного управління.

Ключові слова: основні виробничі засоби, видавничо-поліграфічні підприємства, організаційно-економічний механізм, системне управління.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализированы особенности управления основными производственными средствами полиграфического предприятия. Раскрыта специфика их функционирования. Разработан организационно-экономический механизм системного управления основными производственными средствами полиграфического предприятия. Сформулированы принципы системного управления.

Ключевые слова: основные производственные средства, издательско-полиграфические предприятия, организационно-экономический механизм, системное управление.

ANNOTATION

The article analyzes the features of management of the fixed assets of the printing company. The specifics of their function-opening are revealed. The organizational and economic mechanism of system management by the fixed assets of the printing company is developed. The principles of system management are formulated.

Keywords: fixed assets, publishing and printing enterprises, organizational and economic mechanism, system management.

Постановка проблеми. В умовах загострення конкурентної боротьби серед поліграфічних підприємств великого значення набуває підвищення ефективності управління основними виробничими засобами з метою оптимізації використання ресурсів підприємства, розширення спектру послуг та зниження собівартості продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами управління підприємствами видавничо-поліграфічної галузі займалися такі науковці, як Л.І. Вороніна [1], Я.В. Котляревський [1–3], О.В. Мельников [2–3], А.М. Штрангрет [2], проте їхні дослідження зосереджені на галузі загалом.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Науковцями розглядалося формування організаційно-економічного меха-

нізму розвитку видавничо-поліграфічної галузі загалом.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі проведеного дослідження сформулювати організаційно-економічний механізм управління основними виробничими засобами поліграфічного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління основними виробничими засобами поліграфічного підприємства, на нашу думку, має бути спрямоване на вирішення таких завдань:

- скорочення витрат часу на виконання замовлень;
- підвищення якості продукції;
- розширення спектру поліграфічної інноваційної продукції, яку може виготовити поліграфічне підприємство;
- рівномірне завантаження устаткування протягом року та доби;
- випуск продукції в обумовлені терміни;
- зменшення технологічних відходів;
- випуск інноваційних видів продукції, що дасть змогу отримати конкурентні переваги та задовольнити потреби замовників;
- збільшення прибутковості власного капіталу підприємства.

Наявність на балансі підприємства обладнання, площ та інших елементів основних виробничих засобів, які не використовуються, є однією з причин скорочення абсолютної величини чистого прибутку, оскільки призводить до необґрунтованого зростання витрат виробництва. Потребу в основних засобах необхідно визначати максимально точно.

Проте особливістю поліграфічного виробництва є наявність значної кількості допоміжного устаткування, що необхідне для забезпечення широкої номенклатури продукції, пропонованої підприємством замовникам. Використовуватися це устаткування може досить рідко, але реалізувати його не можна через особливості поліграфічного виробництва. Багато замовлень необхідно виконувати в найкоротші терміни,

здебільшого «на вчора», що неможливо реалізувати, якщо витрачати час на транспортування напівфабрикатів до субпідрядника. Окрім того, в нього теж може виявитися значне завантаження, і він не зможе вчасно виконати саме ваше замовлення. Також гостро стоїть питання якості виконання поліграфічної продукції, оскільки нерідко проконтролювати якість виконання роботи субпідрядником неможливо.

Для впевненості в належному рівні якості поліграфічної продукції на конкретному підприємстві воно має бути сертифіковане за міжнародною системою стандартизації. В Україні окремі поліграфічні підприємства проходять стандартизацію за міжнародним стандартом менеджменту якості ISO 9001:2008 (ТОВ «АДЕФ-Україна», ПрАТ «Бліц-інформ» зразкова друкарня «Бліц-принт») та ISO 12647 «Поліграфія. Керування процесами виготовлення растрових кольороподілених фотоформ, пробних і тиражних відбитків» (ТОВ «Вольф», «Тріада-принт»). Більшість же поліграфічних підприємств не може забезпечити стабільний певний рівень якості продукції. Тому важливим є пошук оптимальної структури основних засобів.

Особливістю використання основних засобів газетними друкарнями є нерівномірність завантаження обладнання протягом доби, а виробнича потужність має забезпечувати випуск продукції за пікових навантажень. Більшість щоденних газет надходить до друку після 18 години і мають бути надруковані з дотриманням чіткого графіку видачі накладу частинами для забезпечення вчасного розсилання по території України. Редакції газет змушені друкуватися в одній друкарні через економію коштів на друкування, відсутність в регіонах газетних друкарень з необхідними характеристиками або вільним часом у графіку та складність контролю якості. Закінчується друк вночі. Проте відправка віддрукованих частин накладів газет починається вже з 20 години вечора і має чітко витримуватися відповідно до встановленого графіка.

Решту доби високопродуктивні газетні друкарські машини простоюють. Тому перед керівництвом підприємства постає проблема завантаження виробничих потужностей у міжпіковий період. Це можна реалізувати за рахунок друкування тижневиків, каталогів, рекламних газет тощо. Також слід здійснювати пошуки нових видів продукції, які можуть бути надруковані газетними друкарнями під час простоїв обладнання.

Якщо в газетній друкарні сформовано портфель замовлень, а вечірній час заповнено, то нові видання вчасно віддрукувати буде неможливо, що ускладнює пошук друкарень для газетних видань. Окрім того, видавцям досить складно контролювати якість друкування газетної продукції. Для вирішення цих проблем деякі газетні редакції створюють власні друкарні. Таким шляхом пішли редакції газет «Порадниця», «Сьогодні», «Київські відомості».

Український медіахолдинг, який видає велику кількість періодичних видань, створив друкарню «Укрполіграфмедіа» для друку власних видань, серед яких є як щоденні видання, так і тижневики, що дало змогу рівномірно завантажити устаткування.

Ще однією особливістю поліграфічного виробництва є дрібносерійний характер. Більшість замовлень потребує особливої технології виконання, і наявні основні засоби повинні забезпечувати технологічну можливість виготовлення потрібної продукції.

Підприємство має прогнозувати зміну попиту на продукцію, враховувати появу нових видів продукції і планувати перспективну потребу в основних засобах відповідно до цих факторів.

Управління основними засобами зводиться до того, щоб забезпечити своєчасне відновлення і підвищення ефективності їхнього використання. При цьому необхідно враховувати, що основні засоби піддаються не тільки фізичному зносу, але й, що особливо важливо, моральному зносу, коли практично ще нові машини чи устаткування дають нижчі показники порівняно зі щойно створеними. Моральний знос насамперед стосується активної частини основних виробничих засобів і меншою мірою пасивної частини [4].

Управління основними засобами поліграфічного підприємства включає такі основні елементи:

- вимірювання, що має на меті розроблення показників ефективності та встановлення цілей для її підвищення;
- оцінка, що полягає в порівнянні фактичної ефективності на поліграфічному підприємстві з її цілями та виявленні розбіжностей;
- вплив прийняття рішень з метою підвищення ефективності виробництва, тобто за кожною виявленою розбіжністю розробляються рішення для наближення фактичного значення показника до цільового;
- моніторинг, що передбачає контроль виконання рішень і збір інформації, яка необхідна для подальшого вимірювання ефективності виробництва.

Таким чином, сучасні підходи до управління ефективністю спираються на цільову ефективність виробництва, яка означає ступінь досягнення виробничою системою поставленої мети. Проте інші види ефективності також можуть використовуватися на етапі вимірювання та оцінки.

Системно-упорядковане формування механізму (рис. 1) ефективного управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств є наслідком насамперед політичних і соціальних умов, що складаються в суспільстві.

Вивчення досвіду створення і функціонування аналогічних механізмів у розвинених країнах дає змогу стверджувати, що роль держави є визначальною і полягає перш за все у формуванні ефективної науково-промислової політики, правильному визначенні її пріоритетів, стратегії та механізмів впровадження, що

Рис. 1. Механізм системного управління основними виробничими засобами поліграфічного підприємства

Джерело: розроблено авторами

повинні бути сконцентровані на технологічному відновленні виробництва, підвищенні знань і кваліфікації персоналу та задоволенні потреб ринку в поліграфічній продукції високого науково-технічного рівня.

Для реалізації цих цілей необхідні як формування моделі управління змінами структури основних виробничих засобів поліграфічних підприємств, що передбачає посилення інноваційної активності, концентрацію ресурсів на ключових напрямках науково-технічного прогресу, формування науково-виробничих структур, здатних конкурувати на внутрішньому і зовнішньому ринках, так і мотиваційні організаційно-економічні механізми створення і поширення нововведень.

Системне управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств доцільно зосереджувати на житті заходів двох напрямків. Першим є диференціація послуг, спрямованих

на всебічне задоволення потреб у видавничо-поліграфічних послугах, впровадження рентабельних засобів виробництва, освоєння нових сегментів ринку та формування ефективних форм організації бізнесу. Процес диференціації означає розширення номенклатури продукції, що виробляють підприємства [5, с. 344]. Другим є підвищення управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств, тобто впровадження в господарську діяльність нових організаційно-економічних механізмів і розширення інструментарію впливу державних органів влади на процеси розвитку видавничо-поліграфічних послуг. Якість прийняття управлінських рішень залежить від аналітико-розрахункового обґрунтування і моделювання змін структури основних виробничих засобів поліграфічних підприємств.

Саме тому ступенем впровадження досягнень нововведень визначається рівень розвитку

сучасного поліграфічного виробництва, а застосування передових технологій сприяє зміцненню ринкових позицій. Змінюються вимоги до науки, яка повинна стати безпосереднім фактором розвитку технологічних процесів та інтеграції поліграфічних виробництв.

Головне завдання удосконалення управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств полягає у забезпеченні збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів та розробці і впровадженні механізму активізації інноваційної діяльності.

Системне управління трактується як своєрідна функція, що спрямована на забезпечення гармонізації діяльності та розвитку господарських та інших об'єктів з економіко-правовими вимогами, а також реалізується на об'єктивному рівні господарювання.

Системне управління має здійснюватися на засадах планування з дотриманням низки принципів, таких як:

- принцип системності, за дотримання якого мають враховуватися взаємозв'язок і взаємодія всіх складових елементів і компонентів підприємства, а також його зв'язки із зовнішніми об'єктами;

- принцип необхідної участі у плановому процесі всіх взаємодіючих об'єктів залежно від масштабів діяльності;

- принцип безперервності, тобто слід планувати роботу так, щоб вона здійснювалася постійно і безперервно, тобто послідовно одна за одною;

- принцип гнучкості, дотримання якого дає змогу вносити зміни в напрям планових робіт з урахуванням виникнення внутрішнього і зовнішнього впливу; значна гнучкість планування може досягатися наявністю різного виду ресурсів;

- принцип достатньої значимості, тобто планові роботи повинні бути поставлені відповідно до визначених цілей і завдань управління;

- принцип необхідної трудомісткості, тобто трудомісткість планових робіт повинна бути сумірною з цілями і завданнями управління;

- принцип реальності, тобто планові роботи для потреб управління повинні бути реально здійсненними забезпеченими ресурсами;

- принцип конкретності, тобто всі планові роботи повинні бути сформульовані чітко, дохідливо і конкретно;

- принцип адресності та відповідальності, тобто форма планів повинна передбачати адресну регламентацію відповідальних осіб і виконавців кожного заходу;

- принцип контролюваності, тобто планові роботи повинні передбачати можливість простого, наочного та ефективного контролю їх виконання, а також можливість коректування відхилень від запланованих заходів.

Реалізація багатьох прикладних заходів системного управління має бути результатом необхідності об'єктивно визначити потенційні можливості підприємства з урахуванням цілей його

діяльності, стратегії і тактики їх досягнення, що має бути реалізоване в перспективних і поточних планах.

Впроваджена та чинна система системного управління на взаємодіючих поліграфічних підприємств вже на перших етапах свого розвитку здатна привести до суттєвих економічних ефектів за рахунок економії та збереження сировини, матеріалів, енергетичних ресурсів, зниження штрафних санкцій тощо.

Також впровадження системного управління дасть змогу підприємству отримати суттєві конкурентні переваги на ринку. Таким чином, до потенційних переваг, пов'язаних із впровадженням вищезазначеної системи, можна віднести можливість задоволення вимог інвесторів і полегшення доступу на ринку капіталів; збільшення частки ринку підприємства за рахунок покращення його іміджу; вдосконалення управління витратами; економію сировини, електроенергії, матеріалів; створення сприятливих умов для вирішення економічних питань; розширення доступу на закордонні ринки тощо.

Висновки. За результатами проведеного дослідження, в основу якого покладено функціонально-цільовий підхід до управління структурними змінами основних виробничих засобів поліграфічних підприємств, запропоновано організаційно-економічний механізм ефективного управління основними виробничими засобами.

Формування та реалізація організаційно-економічного механізму ефективного управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств повинні здійснюватися на основі відповідного наукового та організаційного забезпечення адаптації до умов, що змінюються.

Реалізація організаційно-економічного механізму в процесі досягнення стратегічної мети пов'язується зі зменшенням браку, циклу обертання запасів, оборотності дебіторської заборгованості і готової продукції, що сприяє підвищенню ефективності використання основних виробничих засобів підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Воротіна Л.І., Котляревський Я.В. Стратегія управління підприємствами видавничо-поліграфічного комплексу: монографія. Львів: УАД, 2012. 184 с.
2. Котляревський Я.В., Штангрет А.М., Мельников О.В. Організаційно-економічний механізм розвитку видавничо-поліграфічної галузі в процесі гарантування інформаційної безпеки України: монографія. Львів: Укр. акад. друкарства, 2012. 214 с.
3. Мельников А.В., Семенюк Э.П., Котляревский Я.В. Применение информационного подхода к анализу развития полиграфии. Вісті Акад. інженерних наук. 2010. № 1 (40). С. 40–48.
4. Наконечний Б.В. Підвищення ефективності управління основними виробничими засобами на підприємстві. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник наукових праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. С. 71–76.
5. Економічна енциклопедія: у 3 т. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Академія, 2002. Т. 1. 952 с.